

Aan
De Minister van Landbouw,
Natuur en Voedselkwaliteit
Postbus 20401
2500 EK Den Haag

TCB S78(2006)

Den Haag, 30 november 2006

Betreft: Advies Ontwerpvrijstellingsregeling BGM stikstofkunstmest en vanggewas 2006

Mijnheer de Minister,

In uw brief van 26 oktober 2006¹ vraagt u de Technische commissie bodembescherming (TCB) om advies over de ontwerpvrijstellingsregeling Besluit gebruik meststoffen stikstofkunstmest en vanggewas 2006. U verzoekt dit mede namens de Staatssecretaris van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer. De regeling beoogt tijdelijke vrijstelling van het verbod op gebruik van stikstofkunstmest na 15 september ten behoeve van de teelt van overjarig graszaad en winterkoolzaad. Deze vrijstelling gold van 16 september tot en met 31 oktober 2006. Ook beoogt de regeling tijdelijke vrijstelling van de verplichting direct aansluitend op de teelt van maïs een vanggewas in te zaaien, indien na het vanggewas lelies en gladiolen worden geteeld. Deze vrijstelling gold van 10 oktober tot en met 10 november 2006. Navraag bij uw departement wees uit dat deze periode samenhangt met de datum waarop u uw besluit had genomen en de vereiste wachttijd van 3 weken na grondontsmetting die in acht moet worden genomen voordat er een gewas kan worden ingezaaid.

De TCB ontving uw verzoek om advies op het moment dat u al met de vrijstellingen had ingestemd middels het uitbrengen van een persbericht met deze strekking en dat de termijnen waarvoor de vrijstellingen werden verleend al grotendeels verstreken waren. Het advies van de TCB heeft hierdoor voor de onderhavige vrijstellingen hooguit nog een juridische waarde.

GEBRUIK VAN STIKSTOFKUNSTMEST IN DE WINTER

Er is uitgebreid onderzoek gedaan naar het effect van stikstofkunstmest na 15 september op de opbrengst en kwaliteit van overjarig graszaad. Hieruit wordt geen statistisch betrouwbaar positief

¹ Kenmerk TRCJZ/2006/3280, zie bijlage.

effect van stikstofbemesting waargenomen. Voor koolzaad zijn er geen gegevens. De wetenschappelijke onderbouwing van de noodzaak om vrijstelling te verlenen voor de periode 16 september - 31 oktober is daarmee erg zwak. Naarmate het groeiseizoen vordert, zal het gewas minder stikstof opnemen omdat de behoefte snel afneemt. De kans dat de stikstof die in de periode van 16 september tot 31 oktober wordt toegediend, effectief wordt benut door het gewas is dus klein. Bovendien neemt in het najaar de verdamping af, er valt meer regen en de kans op stikstofverliezen door uitspoeling en denitrificatie neemt dus toe. Als de stikstofgebruiksnormen inderdaad exact zijn afgestemd op de stikstofbehoefte van het gewas, dan is toediening van stikstof na 15 september niet effectief en zullen boeren waarschijnlijk weinig of niet van de vrijstelling gebruikmaken. De milieukundige gevolgen van deze voorgenomen vrijstelling zullen mede daardoor naar verwachting beperkt zijn, ook vanwege het beperkte areaal van genoemde gewassen.

GEEN VANGGEWAS NA DE TEELT VAN MAÏS

Snijmaïs neemt na half augustus nauwelijks meer stikstof op uit de bodem. Uit onderzoeksgegevens blijkt dat het telen van een vanggewas na maïs het meest effectief is als het vroegtijdig, dat wil zeggen begin september wordt gezaaid. Elke dag later inzaaien betekent dat het vanggewas één tot twee kilogram stikstof per hectare minder op kan nemen. Na oktober neemt een vanggewas vrijwel niets meer op. Ontsmetting van de bodem alvorens een vanggewas in te zaaien vermindert de effectiviteit van het vanggewas. De mate waarin dit vermindert hangt af van de duur van de periode tussen de maïs oogst en het inzaaien van het vanggewas en de stikstofverliezen tijdens deze periode. Volgens de regeling mag deze periode maximaal drie weken duren en moet de inzaai uiterlijk 10 november plaatsvinden. Het ontsmettingsmiddel is namelijk toxisch voor planten en er moet na ontsmetting drie weken worden gewacht met inzaaien van gewas. De nota van toelichting stelt dat het nitrificatieproces stil komt te liggen ten gevolge van grondontsmetting en dat het risico van nitraatuitspoeling hierdoor tot een minimum wordt beperkt.

De TCB is van mening dat het inzaaien van een vanggewas na de maïs oogst een zeer nuttige maatregel is ter bestrijding van stikstofverliezen naar het grondwater. Voorwaarde daarbij is wel dat de maïs zo vroeg mogelijk geoogst wordt, om het vanggewas in de gelegenheid te stellen stikstof op te nemen. Het inlassen van een periode van drie weken tussen oogst van maïs en inzaai van vanggewas ten behoeve van grondontsmetting doet de gunstige werking van deze maatregel vrijwel teniet, omdat het vanggewas vanwege de najaarsomstandigheden niet meer goed in staat is om nitraat op te nemen.

Het feit dat na natte grondontsmetting (na 10 oktober) een extra stikstofleverend vermogen van circa dertig kilogram per hectare wordt gevonden², wordt als een indirect bewijs gezien dat ontsmetting de mineralisatie van stikstof stil legt en daarmee het risico van uitspoeling minimaliseert³. Hier is echter geen onderzoek naar gedaan³ en er zijn andere redenen denkbaar waarom de stikstoflevering na ontsmetting toeneemt. Het ontsmettingsmiddel doodt de in de

² Mest- en mineralenkennis voor de praktijk. Stikstoflevering uit de bodem. Blad 16 uit de serie Plantaardig. Wageningen UR. December 2005.

³ Mondelinge mededeling P. Dekker, PPO Lelystad.

bodem aanwezige aaltjes, maar ook het overige bodemleven. Deze hoeveelheid dood organisch materiaal in de bodem dient als voedingsbron voor het weer op gang komende bodemleven, en mineraliseert. Dit zou in het voorjaar tot een verhoogd stikstofleverend vermogen kunnen leiden. Wat er precies in de bodem gebeurt ten aanzien van stikstofmineralisatie in de drie weken na ontsmetting is onduidelijk. Uitspoeling van nitraat in deze periode is mogelijk, met name als de micro-organismen herstellen voordat een gewas is ingezaaid.

Er zijn geen reële, minder fytoxische, en daarmee minder wachttijd eisende alternatieven voor het betreffende ontsmettingsmiddel. Natte ontsmetting is wettelijk toegestaan tussen 15 maart en 15 november. Uitstel van ontsmetting naar het voorjaar is economisch ongewenst omdat daarmee het groeiseizoen voor lelies en gladiolen bekort wordt. De teelt van lelies en gladiolen wordt als economisch belangrijk beschouwd.

Ook hier geldt dat de milieukundige effecten gering zullen zijn vanwege het areaal waarop de ontwerp vrijstellingsregeling betrekking heeft.

Dit alles in overweging nemend, is de TCB van mening dat vrijstelling verleend had kunnen worden, maar niet voor de periode van 10 oktober tot 10 november. Een termijn van half augustus tot half september was vanuit milieurendement veel beter geweest. Daarbij vindt de TCB dat inzaai van een vanggewas rond 1 november, volgens de thans verleende vrijstelling, geen nut heeft en hooguit als een cosmetische maatregel kan worden opgevat. Verder beveelt de TCB aan om meer aandacht te vestigen op het tijdstip van het oogsten van maïs en inzaai van vanggewas, omdat uit onderzoek blijkt dat de keuze daarvan cruciaal is voor de werking van de maatregel. Ook beveelt de TCB aan om te laten onderzoeken welk effect (de wachttijd van drie weken na) ontsmetting in het najaar heeft op de uitspoeling van stikstof. Als er toch sprake is van uitspoeling van enige omvang, dan is dat een extra argument om te zoeken naar alternatieven voor deze vorm van grondontsmetting.

ANDERE OVERWEGINGEN

Dit jaar zijn nieuwe voorschriften ingegaan ten behoeve van de bescherming van water tegen de verontreiniging met nitraten uit agrarische bronnen. De TCB kan zich voorstellen dat er dan in de uitvoeringspraktijk onvoorziene situaties naar voren komen die tot problemen leiden met de voorschriften. Toch doet het voornemen tot het verlenen van deze vrijstelling *ad hoc* aan, zeker gezien het tijdstip waarop de regeling is opgesteld en de wijze waarop deze aan de sector is meegedeeld, namelijk via een persbericht. Het lijkt de TCB dat er toch eerder op deze problemen geanticipeerd had kunnen worden, daarmee de schijn vermijdend dat ieder probleem van de agrarische sector met de nieuwe voorschriften middels een vrijstellingsregeling opgelost kan worden. De TCB herhaalt dat de vrijstellingsregelingen naar verwachting de kans op verlenging van de derogatiebeschikking door de Europese Commissie verkleinen⁴. U merkt hier zelf over op dat er goede argumenten moeten zijn om afwijking van de regels toe te staan. De TCB stelt dat in het

⁴ Zoals eerder aangevoerd in de adviezen Ontwerp vrijstellingsregeling BGM extreme weersomstandigheden 2006, S50(2006), 30 augustus 2006 en Ontwerp vrijstellingsregeling BGM kleigrond en veengrond 2006, S56(2006), 19 september 2006.

geval van wintertoepassing van stikstofkunstmest geen goede wetenschappelijke argumenten aanwezig zijn. Voor de vrijstelling van de verplichting van het aansluitend inzaaien van een vanggewas na de teelt van maïs zijn betere argumenten voorhanden, maar valt de vrijstellingsperiode te laat in het groeiseizoen. Bovendien vindt de TCB het middel van tijdelijke vrijstellingen in het kader van het Besluit gebruik meststoffen een vorm van micromanagement die onoverzichtelijk is en moeilijk te handhaven. De TCB adviseert daarom om zeer terughoudend te zijn met deze vrijstellingen, ook al zijn de milieukundige gevolgen ervan gering.

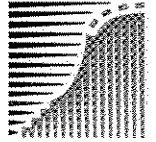
Een afschrift van dit advies heb ik verzonden aan de staatssecretaris van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer.

Met de meeste hoogachting,
de voorzitter van de
Technische commissie bodembescherming,

A handwritten signature in black ink, consisting of a series of connected loops and a final upward stroke.

Ir. L.E. Stolker-Nanninga.

De Voorzitter van de
Technische Commissie Bodembescherming
Mevrouw ir. L.E. Stolker-Nanninga
Postbus 30947
2500 GX DEN HAAG

landbouw, natuur en
voedselkwaliteit

uw brief van	uw kenmerk	ons kenmerk	datum
		TRCJZ/2006/3280	26 oktober 2006
onderwerp		doorkiesnummer	bijlagen
ontwerp-vrijstellingsregeling BGM stikstofkunstmest en vanggewas 2006		070-3786520	1

Geachte mevrouw Stolker,

Bijgaand doe ik u, mede namens de Staatssecretaris van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer toekomen de ontwerp-vrijstellingsregeling Besluit gebruik meststoffen stikstofkunstmest en vanggewas 2006, met bijbehorende toelichting voor de Staatscourant.

In de ontwerpregeling wordt ten behoeve van de teelt van overjarig graszaad en winterkoolzaad tijdelijk vrijstelling verleend van het in artikel 4a van het Besluit gebruik meststoffen opgenomen verbod op het gebruik van stikstofkunstmest na 15 september. In de tweede plaats bevat de regeling een tijdelijke vrijstelling van de verplichting tot het direct aansluitend op de teelt van maïs inzaaien van een vanggewas in artikel 8a van het voornoemde besluit, indien na het vanggewas lelies en gladiolen worden geteeld.

Voor de inhoud en de achtergronden van de ontwerpregeling verwijs ik u kortheidshalve naar de bij de ontwerpregeling behorende toelichting.

Ingevolge artikel 64 van de Wet bodembescherming dient voor het verlenen van onderhavige vrijstellingen het advies gevraagd te worden aan uw commissie. Ik verzoek u daarom mij, mede namens de Staatssecretaris van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer, omtrent de ontwerpregeling advies uit te brengen.

DE MINISTER VAN LANDBOUW, NATUUR EN
VOEDSELKWALITEIT,

dr. C.P. Veerman